

Боднар Д.М.

аспірант,

Науковий керівник: Кучинська І.О.

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри педагогіки дошкільної, початкової, середньої

та вищої освіти і управління навчальним закладом,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ОСМИСЛЕННЯ СЛОВЕСНОСТІ І ТВОРЧИЙ ПІДХІД ДО ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ ШКОЛЯРІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ О.Р. МАЗУРКЕВИЧА

Початок 90-х рр. ХХ століття ознаменував низку історичних подій, що спричинили зміну пріоритетів у побудові нової системи організації освіти в Україні взагалі та літературної освіти зокрема. Гостро постало питання визначення завдань та змісту гуманітарної підготовки школярів у загальноосвітніх навчальних закладах.

На виклики часу відгукнулися працівники наукових установ, зокрема глибокий аналіз змісту гуманітарної підготовки школярів на уроках літератури здійснив О.Р. Мазуркевич, відомий вчений, педагог, академік Академії педагогічних наук України. У статтях на шпальтах журналу «Рідна школа» вчений, опираючись на історичний досвід вивчення словесності, праці відомих вчених, видатних педагогів, майстрів художнього слова, висвітлив свої концептуальні погляди на роль та місце літератури у навчанні та вихованні підростаючого покоління, методичні підходи до навчання словесності та виховання підростаючого покоління. Зокрема він наголошує на тому, що саме мистецтво слова є тим засобом, який допомагає формувати, збагачувати духовно-естетичний світ дитини, позитивно впливати на ціннісні орієнтації школярів, розвивати їх інтелект, літературно-мистецькі здібності, що потребує від вчителя-словесника насамперед усвідомлення особливостей змін у методиці вивчення мови та літератури в загальноосвітньому навчальному закладі, осмислення продуктивних тенденцій вітчизняного й зарубіжного досвіду. О.Р. Мазуркевич осуджує гонитву за новаціями реконструкторів традиційних методів навчання і виховання: «Та в гонитві за новаціями, а то й просто мавпуючи перед дзеркалом потойбічним, деякі ретиві реконструктори «традиційних» методів навчання і виховання, розігнавшись зопалу й навмання, навіжено руйнують віками випробувані, встелені й найжджені шляхи, поколіннями сходжені стежини «красного письма» до людського серця й розуму, – натомість нічого путнього не споруджуючи, oprіч того сухостебля й пустоцвіту, яким «відкривають» давно відоме й щоразу критично переоцінюване в цивілізованому світі» [1, с. 18]. Провідну роль у здійсненні нового підходу до оволодіння творчою спадщиною українського народу у системі національної освіти та виховання він відводить народознавству. При цьому вчений опирається на досвід роботи Павлиської середньої школи імені В.О. Сухомлинського, середньої школи № 127 м. Києва.

Концепція літературної освіти, як наголошує О.Р. Мазуркевич, повинна включати питання пошуків та осягнення письменства рідного краю.

Він закликає до продуманого вибору методів і технологій навчання. Зокрема, вважає, що сучасна концепція літературної освіти «...має спрямовувати вчителя середньої школи, а відтак і педагогічний навчальний заклад, де його готують, на новий підхід до засвоєння понять з теорії літератури в процесі вивчення творчості українських, російських і зарубіжних письменників» [3, с. 19].

Особливу увагу вчений приділяє виразному читанню як засобу духовного вираження людини в процесі набуття літературної освіти, вважаючи, що відродження національної творчої спадщини в концепції літературної освіти на Україні стосується й риторики.

О.Р. Мазуркевич наголошує на необхідності сприяти визначенню учнем своєї перспективи та побудові траєкторії особистісного духовно-мистецького, мовно-літературного зростання. Основним завданням вчителя він вважає донести до дитини «животрепетне рідне слово». Крім того, на думку вченого, слід не тільки ознайомити учня зі змістом твору письменника, а й показати його творчу індивідуальність, оскільки «...літературна освіта передбачає ще вміння ясно окреслювати індивідуальний підхід до аналізу творчості кожного окремого письменника, його неповторних несхожих, чітко виражених своєю оригінальністю рис стилю, змісту й форми» [1, с. 19]. При цьому О.Р. Мазуркевич говорить про необхідність очищення принципу історизму у викладанні літератури від пристосовницької до «нової епохи» фальсифікації.

Педагог категорично виступає проти технізації навчання словесності: «Так і нині в навчанні словесності ...дедалі необачніше квапляться те природне, материнське, духовне й тілесне чуття, бачення й вираження душі, саме свої неповторної особистості, – підмінити тиражованими тестами, штапованими механічними клавішами, спритними кнопками технічно змережаного павутиння приладів, де Божа іскра вмить гаситься електрострумом, а слово красне всиха без ґрунту й цілющої вологи, ніби айстри Олесеві, що схилились і вмерли без променю сонця» [1, с. 18].

Місія педагога, на думку вченого, – пробуджувати нестримну й нездоланну живу мисль людини як неповторної особистості: «Створене людським розумом і серцем дитина чи юнак і сприйма своїм чуттям і мисленням, кожною кровинкою і жилочкою свого ества, як свою «маніфестацію душі» (І. Франко). І тут потрібне не сухожилля кимось обкарнаного і штучно приладнаного теста, свічіння мистецького текста, і не відблиск електронних символів машини, а Божий дар материнської мови, живого рідного слова» [1, с. 19].

О.Р. Мазуркевич обстоює та науково обґрунтовує, опираючись на історію української та світової літератури, пріоритетність рідного слова в системі національної, й особливо літературної, освіти: «...рідна мова – душа і тіло літературної освіти, і ширше – національної школи [2, с. 23]. Одним із засобів осягнення літературного твору він вважає лінгвістичний аналіз українського художнього тексту, який забезпечить формування здатності учня до аналізу, інтерпретації та критичної оцінки прочитаного твору.

Життя доводить правомірність педагогічної концепції О.Р. Мазуркевича щодо гуманітарної освіти школярів, мети, завдань, підходів та методів їх навчання і виховання на уроках словесності. Так, окремі положення його вчення ми знаходимо у Концепції літературної освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 26.01.2011 р. за № 58. Методичними рекомендаціями вченого сьогодні послуговуються вчителі та науково-педагогічні працівники вищих навчальних закладів.

Список використаних джерел:

1. Мазуркевич О. Р. Воскресіння нетлінного, відродження заповітного / О. Р. Мазуркевич // Рідна школа. – 1994. – № 8. – С. 18-23.
2. Мазуркевич О. Р. Воскресіння нетлінного, відродження заповітного / О. Р. Мазуркевич // Рідна школа. – 1994. – № 9. – С. 18-25.
3. Мазуркевич О. Р. Воскресіння нетлінного, відродження заповітного / О. Р. Мазуркевич // Рідна школа. – 1994. – № 10. – С. 17-25.

Гарагуц С.Л.

викладач електротехнічних дисциплін;

Шимко А.Ф.

*викладач української мови та літератури,
Могилів-Подільський монтажно-економічний коледж*

ШЛЯХИ ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ – З НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО СЬОГОДНІ

Свою назву педагогіка отримала від грецьких слів «пайс» – дитина і «аго» – вести. Поступово слово «педагогіка» стало вживатися в більш загальному розумінні для означення мистецтва «вести дитину по життю» – виховувати й навчати. З часом з'явилося поняття педагогіки як науки про навчання і виховання.

Педагогіка зароджувалася і формувалася як соціальна наука, розвивалася у взаємозв'язку й взаємодії з іншими суспільними науками – філософією, етикою, естетикою. Розвиток педагогіки у значній мірі обумовлений рівнем природничо-наукових знань (фізики, математики, біології, фізіології, генетики), виховна діяльність ґрунтувалася на основі вивчення об'єктивних закономірностей суспільного життя і, зокрема, життя й розвитку дітей в різних суспільно-історичних умовах. Соціальні умови в усі часи впливали на розвиток особистості, знання, накопичені суспільством, ставали її духовним надбанням.

Історія педагогіки як галузь педагогічної науки вивчає стан і розвиток педагогічної теорії та практики на різних етапах людського суспільства, досліджує розвиток виховання як суспільного явища, з'ясовує причини виникнення педагогічних теорій та їхню історію, узагальнює позитивний досвід педагогічної теорії та практики попередніх епох та виявляє їхні закономірності [1, с. 1].